

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Соболя Євгена Юрійовича на дисертаційне дослідження Щербакова Володимира Валерійовича «Адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження

Реалізація євроінтеграційного курсу України передбачає реформування судової системи, спрямованого на забезпечення функціонування ефективної системи правосуддя, що характеризується самостійністю судів та незалежністю суддів. Провідне місце у цьому процесі посідають органи суддівського самоврядування як важливий складник захисту одного з ключових принципів судової влади – принципу незалежності суддівства. Пріоритетними завданнями органів суддівського самоврядування є посилення інституційних гарантій незалежності суддів, фінансового, соціального, матеріально-технічного забезпечення судів та суддів, а також, забезпечення організаційної єдності функціонування судових органів. Їх виконання здійснюється в непростих умовах перезавантаження судової системи, що характеризується, з одного боку, значними позитивними зрушеннями, пов'язаними із фундаментальною зміною правил здійснення правосуддя і роботи головних інститутів судової влади, посиленням інституційних гарантій незалежності суддів, оновленням суддівського корпусу, оптимізацією структури органів суддівського самоврядування, що відповідає міжнародним та європейським стандартам. З іншого – зниженням довіри до судової влади на тлі значного втручання у здійснення правосуддя шляхом використання засобів масової інформації, негативних висловлювань на адресу суддів від представників органів державної влади, місцевого самоврядування, народних депутатів, ЗМІ; значним скороченням фінансового забезпечення та тривалим призначенням суддів на посади, особливо після

проходження кваліфікаційного оцінювання, що призвело до кадрового дефіциту у судах.

У такій ситуації зростає роль суддівського самоврядування як однієї з гарантій забезпечення незалежності суддів, що вимагає наукового дослідження адміністративно-правових засад його діяльності з метою їх розвитку, удосконалення та подальшого законодавчого урегулювання і практичної апробації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Необхідно наголосити, що положення, висновки і рекомендації, які містяться у дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані. Під час дослідження застосовано окремі методи, обрані автором з урахуванням специфіки визначеної мети, а також об'єкта і предмета дослідження.

Об'єкт та предмет дослідження не викликають суттєвих зауважень. Так, об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають під час реалізації адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування. Предмет дослідження – адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування.

Можна стверджувати, що реалізація визначених завдань дозволила авторові досягти мети дослідження, яка полягає у з'ясуванні сутності, принципів та завдань адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування в Україні, застосування адміністративних процедур його формування, забезпечення та реалізації суб'єктами суддівського самоврядування, а також визначенні шляхів його вдосконалення на підставі аналізу вітчизняного та міжнародного досвіду.

Науковий апарат рецензованої дисертації та її автореферату є достатньо високим, матеріал викладений чітко, логічно, послідовно, доступно і юридично грамотно. Позиції, які відстоює автор, ґрунтуються на наявних досягненнях сучасного адміністративного права, положеннях суміжних дисциплін. Свої думки, висновки, пропозиції дисертант

підтверджує фактами, статистичними даними, критичним аналізом чинного законодавства. Доволі великою за обсягом та широкою є наукова та емпірична база дослідження, яку складають чинне, ретроспективне та перспективне законодавство України і зарубіжних країн, наукові праці з філософії права, теорії держави та права, конституційного, адміністративного права та процесу, відомості, що містяться на офіційних веб-сайтах суб'єктів суддівського самоврядування, вітчизняна та зарубіжна література, публікації у засобах масової інформації за цією тематикою. Автор використав достатню кількість літературних та нормативних джерел (195) та творчо підійшов до їх опрацювання.

Характерним є те, що більшість положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дослідженні (с. 195-203), належним чином обґрунтована й апробована.

Основні результати дослідження досить повно викладені в 13 публікаціях, з них: 7 – статей у наукових фахових виданнях України, 1 – публікація у зарубіжних виданнях, 5 – тез доповідей. Важливим аспектом проведеної дисертантом роботи є апробація результатів наукового пошуку. Автор давно і плідно бере участь у різноманітних наукових та науково-практичних конференціях, семінарах як на національному, так і міжнародному рівнях. Результати рецензованого дисертаційного дослідження було реалізовано у науково-дослідній, правотворчій та правозастосовній діяльності, а також в освітньому процесі.

Слід відзначити, що зміст тексту дисертації відповідає змістові опублікованих наукових праць за темою дослідження, а також наведеній загальній характеристиці роботи та викладенню її основного змісту і висновків у авторефераті. Констатуємо їх ідентичність. Структура дисертації побудована згідно з логікою викладення матеріалу, робота завершується чітко сформульованими висновками. Зміст та оформлення дисертаційного дослідження, а також списку використаних літературних та нормативних джерел відповідає встановленим вимогам.

Отже, обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, визначається обсягом та достовірністю використаних автором наукових джерел.

Наукова новизна та достовірність результатів досліджень

Оцінюючи новизну основних положень дисертації, слід зауважити, що структура роботи, перелік і зміст розглянутих питань свідчать про новизну дисертаційного дослідження. Дисертація є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, у якому розглянуто адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування.

Можна підтримати більшість положень наукової новизни дисертаційної роботи В.В. Щербакова. Насамперед привертає увагу визначення правової природи суддівського самоврядування в системі внутрішньоорганізаційних адміністративно-правових відносин в органах правосуддя, як визначеного у законодавстві гарантованого державою особливого виду професійного управління, що полягає у делегуванні державою утвореним за ієрархічним принципом органам суддівського самоврядування повноважень, спрямованих на розв'язання внутрішніх та зовнішніх питань роботи суддів шляхом реалізації визначених у законі завдань суддівського самоврядування з метою забезпечення незалежності як окремих суддів, так і судової влади у цілому (с.41-42); «делегування повноважень у сфері суддівського самоврядування» - це доручення делегуючим органом відповідно до закону органам суддівського самоврядування ситуційно, тимчасово або безстроково окремих повноважень щодо внутрішніх та зовнішніх організаційно-адміністративних правовідносин, що виникають у зв'язку з вирішенням питань роботи суддів, з метою забезпечення незалежності як окремих суддів, так і судової системи у цілому (с. 68). Науковою новизною відзначається також формулювання та введення в науковий обіг поняття «адміністративна процедура в діяльності органів суддівського самоврядування», що являє собою нормативно

встановлений порядок дій органів суддівського самоврядування щодо самостійного колективного вирішення питань організаційного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення судів, спрямований на утвердження незалежності як окремих судів та суддів, так і судової гілки влади у цілому (с. 106).

Слушною є думка дисертанта щодо вдосконалення таких понять, як «форма діяльності органів суддівського самоврядування» (с. 80), «метод діяльності органів суддівського самоврядування» (с. 97); а також виокремлення видів адміністративних процедур у діяльності органів суддівського самоврядування, як: процедури утворення організаційних форм органів суддівського самоврядування та їх функціонування; процедури ухвалення нормативних актів органів суддівського самоврядування; процедури взаємодії органів суддівського самоврядування з державними органами та органами місцевого самоврядування; контрольно-наглядові процедури діяльності органів суддівського самоврядування; процедури застосування заходів притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності (с. 107).

Викликає інтерес система принципів суддівського самоврядування, запропонована автором виходячи з наявних положень загальної теорії права і норм законодавства. Звідси, систему принципів суддівського самоврядування становлять загальні принципи, до яких віднесено принципи верховенства права, законності, гласності, та спеціальні – принципи колегіальності, ієрархічності, невтручання у судову діяльність, виборності, терміновості, змінюваності, підзвітності органам, що їх обрали, професійності, політичної нейтральності. Окрім того, слушною є пропозиція автора про необхідність нормативного закріплення зазначених принципів суддівського самоврядування у чинному законодавстві, що регулює питання діяльності досліджуваних органів (с. 53).

Слушною є також пропозиція дисертанта щодо участі в роботі органів суддівського самоврядування суддів у відставці. На думку автора,

визначення правового статусу суддів у відставці як членів органів суддівського самоврядування та закріплення його на законодавчому рівні сприятиме їх включенню до процесу безпосереднього захисту своїх прав та інтересів через суддівське самоврядування (с. 62, с. 181).

Можна також підтримати позицію автора щодо можливості імплементації до вітчизняної системи суддівського самоврядування позитивного досвіду європейських країн у цій сфері. Дисертант акцентує, що позитивним досвідом можна вважати, зокрема, досвід Республіки Литва та США, на підставі чого автор пропонує реформувати наявну на сьогодні систему суддівського самоврядування, а саме: 1) надати статус органу суддівського самоврядування Вищій раді правосуддя; 2) розширити її повноваження за рахунок повноважень, які зараз виконує Рада суддів України; 3) унеможливити участь представників виконавчої гілки влади у процесі обрання членів Вищої ради правосуддя як органу суддівського самоврядування; 4) створити у її структурі тимчасові та постійні комітети за напрямками роботи, та передати повноваження Ради суддів одному з комітетів Вищої ради правосуддя. Окрім Вищої ради правосуддя, до органів суддівського самоврядування слід віднести також Спільні збори суддів та З'їзд суддів України. (с.177-178).

Логічним синтезом наведених дисертантом положень стала їхня верифікація на практиці. У цьому контексті заслуговують на схвалення запропоновані автором зміни до чинного законодавства, а також ухвалення нових нормативно-правових актів – Порядку здійснення контролю органами суддівського самоврядування за діяльністю судів (с.153), Порядку взаємодії органів суддівського самоврядування з представниками засобів масової інформації (с.130), Порядку оскарження рішення органу суддівського самоврядування (с. 153).

Дисертація написана українською мовою, стиль написання відрізняється об'єктивністю викладення матеріалу, логічністю і не викликає зауважень. Дисертант викладає матеріал згідно із вимогами до наукових

праць, що подаються до друку, а також виявляє високу культуру у використанні цитат. Структура і зміст роботи свідчать про цілісність дослідження. Робота завершується сформульованими висновками, пропозиціями щодо вдосконалення чинного законодавства України з досліджуваної проблеми.

Автореферат дисертації за своїм змістом відповідає основним положенням дисертації. Публікації автора достатньо повно відображають зміст дисертації.

У дисертації визначено нові підходи до вирішення нагальних питань щодо адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування та висвітлено низку актуальних і важливих положень, які обумовлюють достовірність та новизну наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова і практична цінність дисертації

Викладені у дисертації теоретичні положення, узагальнення і пропозиції мають як загальнотеоретичне, так і спеціально галузеве значення для адміністративного права та процесу. Зокрема, результати дослідження можуть бути використані та використовуються у науково-дослідній діяльності – положення та висновки дисертації можуть становити підґрунтя для наукових досліджень, пов'язаних із розробкою питань щодо сутності адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування; правотворчій діяльності – під час формування пропозицій щодо усунення прогалин і вдосконалення законодавства, що забезпечує адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування; правозастосовній діяльності – для розробки пропозицій щодо удосконалення діяльності органів суддівського самоврядування; освітньому процесі – під час викладання курсів «Адміністративне право України», «Адміністративна відповідальність» та інших спеціальних курсів у юридичних закладах вищої

освіти, а також написання навчально-методичних розробок, підручників, посібників, монографій.

Положення, які викладені в дисертації та виносяться на захист, розроблені автором особисто. Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам опублікованих робіт, у дисертації не використовуються. Висновки та положення дисертації мають повністю самостійний характер.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Поряд із зазначеним вище, у дисертаційному дослідженні наявні дискусійні та недостатньо аргументовані положення, неточності, серед яких наступні:

1. Дискусійною є пропозиція автора щодо визначення двох шляхів вирішення проблеми щодо оскарження рішення органу суддівського самоврядування. На мою думку, слід було б при цьому охарактеризувати той спосіб оскарження, який, на погляд автора, є більш доцільним для суддівського самоврядування в Україні.

2. Аналізуючи гарантії діяльності органів суддівського самоврядування поза увагою автора залишилося питання щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності як однієї з таких гарантій.

3. Під час розгляду проблеми щодо самостійності органів суддівського самоврядування у питаннях кадрової політики як гарантії їх діяльності автор не характеризує діяльність Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, на які покладаються повноваження кадрового забезпечення судів.

4. Аналізуючи зарубіжний досвід, автор наводить приклади щодо розвитку суддівського самоврядування багатьох країн, однак аналіз їх діяльності ґрунтується лише на характеристиці відповідного законодавства цих держав. Поза увагою автора залишилися наукові доробки учених зарубіжних країн.

5. Під час дослідження питання щодо гарантій діяльності органів суддівського самоврядування поза увагою автора залишилися проблеми соціального захисту суддів та членів їх сімей, що є, на наш погляд, актуальними на сьогодні.

Утім, зазначені зауваження не знижують наукової цінності та загального позитивного враження від наукової праці, а дискусійність низки її положень свідчить про складність досліджуваної проблеми, наявність у автора власних думок щодо концептуальних положень дослідження та певну наукову зрілість.

Висновок

Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належно. Наукові статті, опубліковані за темою дисертаційного дослідження у фахових виданнях, свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах та результатах праці дисертанта.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог Міністерством освіти та науки України.

Виходячи з викладеного, можна стверджувати, що дисертація «Адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування» містить наукові положення, сукупність яких у практично-прикладному аспекті забезпечує ефективність формування та реалізації державної політики щодо суддівського самоуправління.

Дисертація відповідає паспорту спеціальності, вимогам, що висуваються до кандидатської дисертацій МОН України, Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Щербаков Володимир Валерійович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата

юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
завідувач кафедри
державно-правових дисциплін та
адміністративного права
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка,
доктор юридичних наук, професор

Є. Ю. Соболев

Підпис Є. Ю. Соболя завідувача
Ученого секретаря Є. Ю. Соболя

